

Andrej Milović, student Fakulteta za državne i evropske studije

Članstvo u NATO – Integracijom do sigurnosti

Obnavljanjem nezavisnosti, integracioni put Crne Gore opredijeljen je u dva bitna spoljno-politička pravca. Jedan pravac predstavlja integracija u EU, dok drugi pravac predstavlja integracija u NATO. Oba integraciona procesa od velike su važnosti za našu državu i teško da se može odrediti koji je prioritetan, kako su u pitanju dva komplementarna integraciona procesa. Sa jedne strane, integracija u EU predstavlja prvenstveno političko-ekonomsku saradnju između članica, dok sa druge strane, integracija u NATO predstavlja saradnju na vojno-političkom planu. Ulazak u NATO nije uslov za ulazak u EU ali je dobra preporuka, dokaz da dijelimo jednake vrijednosti i da nosimo političku zrelost da sa razvijenim zemljama učestvujemo u kreiranju ekonomskih uslova u okviru EU.

Saradnja između NATO i Crne Gore započeta je 29. novembra 2006. godine kada je na Samitu u Rigi, NATO pozvao Crnu Goru da bude dio Partnerstva za mir (*PzM*). Od 2006. godine pa do danas ta saradnja je podignuta na najviši nivo i možemo očekivati da će Crna Gora uskoro postati članica NATO. Ali, priča o članstvu u NATO uvijek je bila obilježena velikim raspravama, koje su nažalost dovodile i do licitiranja podacima i čestim skrivanjem činjenica. Svaka medalja ima dvije strane, pa tako i NATO ima i svoju pozitivnu i negativnu stranu, i o tome treba govoriti otvoreno.

Ulaskom u NATO, Crna Gora bi postala dio najmoćnijeg vojnog saveza, čije su članice najveći ulagači novca u vojne svrhe na svijetu. SAD, koje su članice NATO, ulažu više novca u vojne svrhe nego zajedno sljedećih devet država na listi TOP 10 ulagača. Među prvih deset nalaze se i Velika Britanija, Francuska, Njemačka i Italija, koje su takođe članice NATO. To dovoljno govori o moći ovog vojnog saveza. Priča o neutralnosti se jednostavno ne može primijeniti na Balkanu, jer neutralnost jedne zemlje nije jednostrana odluka, već je za tako nešto potrebno priznanje i drugih država, od onih sa kojima se država graniči, do velikih sila. S obzirom na to da je Balkan trusno područje na kome se vjekovima ratovalo i koje je u modernoj istoriji bilo žarište sukoba, teško da će bilo ko Crnoj Gori priznati neutralnost. Ne samo zbog toga što velike sile i danas imaju pretenzije da kontrolišu Balkan, već i zato što žele balkanske države na svojoj strani iz strateških razloga. U bilo kojem budućem ratu (a nadamo se da ih neće biti, iako garancije za to ne postoje), Crna Gora, jednostrano deklarirana kao vojno-neutralna zemlja, može dočekati novo prekrajanje granica ili potpuni nestanak usljed vojnog obračuna ili postkonfliktnog dogovora velikih sila. Samim ulaskom u NATO, prema Članu 5. Osnivačkog ugovora iz Vašingtona, napad na bilo koju članicu NATO je napad na sve članice, pri čemu se državi članici garantuje suverenost i teritorijalni integritet. Zbog toga je članstvo u NATO najsigurniji garant

našeg opstanka i bezbjednosti na Balkanu, istorijski nestabilnom području. Svakako, treba napomenuti da se na kopnu graničimo sa Hrvatskom i Albanijom, a na moru sa Italijom, pri čemu su sve tri države članice NATO, i bilo kakvo otvoreno vojno-bezbjedonosno pitanje sa njima ne bi predstavljalo problem samo na relaciji naše države i ovih zemalja, već bi ono bilo problem na relaciji Crna Gora - NATO.

Osim snaga za djelovanje u ratnim područjima, u okviru NATO djeluju i NRF snage (*NATO Response Force*) koje reaguju u kriznim situacijama za humanitarne zadatke, evakuaciju civila, protivterorističke akcije, operacije blokade i akcije podrške diplomatiji. Ove snage su raspoređene u roku od pet do 30 dana i stoje na raspolaganju za brzo djelovanje u kriznim situacijama. Broje oko 25.000 vojnika i do sada su upotrijebljene za pomoć nastradalima od uragana Katrin i zemljotresa u Pakistanu.

Kao ključni razlog za članstvo Crne Gore u NATO treba istaći i ekonomsku isplativost, jer je neutralni koncept odbrane (zaštita kopna, mora i vazduha) mnogo skuplji od kolektivnog koncepta odbrane i zaštite granica. Ulaskom u NATO, Crna Gora može da koristi milionska sredstva iz fonda za izgradnju infrastrukture (*NSIP - NATO Security Investment Programme*). Češka Republika je od ulaska u NATO 1999. godine do danas iskoristila oko 140 miliona eura iz ovog fonda; Bugarska je iz ovog fonda dobila 75 miliona eura za modernizaciju vojske i pripremu jedinica za mirovne misije, dok će Hrvatska u narednih pet godina dobiti 40 miliona za rekonstrukciju vojnih objekata. Takođe, ulaskom u NATO crnogorska prehrambena industrija dolazi u bolju poziciju da bude na listi dobavljača namirnica za NATO osoblje i vojnike. Domaća kompanija koja postane dobavljač namirnica dobija NAMSA sertifikat koji predstavlja garant kvaliteta njenih proizvoda u svijetu.

Iskustva pokazuju da nove članice NATO mnogo više dobijaju nego što participiraju u budžetu NATO. Treba istaći da se povećava i sigurnost stranog kapitala koji se investira u zemlju koja je članica NATO. O tome koliko je stranim investitorima članstvo bitno dovoljno govori i podatak koliko je priliv stranih investicija rastao u zemljama nakon učlanjenja u NATO: Bugarska 47%, Češka 79%, Latvija 90%, Rumunija 166%, Estonija 190%, a u Litvaniji čak 289%.

Kada govorimo o negativnim stranama ulaska u NATO, na prvom mjestu se može istaći zagađenje životne sredine. Mnoga mjesta gdje su NATO baze bile osnovane imala su problem sa zagađenjem životne sredine (Portoriko, Korzika, Aviano, Napulj, Vićenca...). Modernizacija vojske i nabavka novog naoružanja zahtijevaju velika ulaganja. Takođe, cijena mirovnih misija iziskuje značajna sredstva, pa zbog finansijskih ograničenja Crna Gora ne treba da učestvuje u velikom broju misija i šalje veliki broj vojnika, već treba više da se fokusira na medicinsko osoblje i humanitarne radnike.

Ono što je ohrabrujuće jeste da je proces ulaganja novca u modernizaciju vojske za nama, tako da ćemo u budućnosti ulagati mnogo manje sredstava u te svrhe.

Prilikom ulaska u NATO treba obratiti pažnju na naše interese, te stoga treba izabrati modalitet ulaska koji će prvenstveno štititi naše interese. Naš pregovarački tim treba da se drži stava da smo mi ekološka zemlja i da su zaštita životne sredine (proizvodnja organske hrane) i turizam naši prioriteti. Od zvaničnika NATO trebalo bi jasno zahtijevati izjašnjenje o tome da li namjeravaju da grade baze na našoj teritoriji, da li će koristiti neku od postojećih baza i potrebno je definisati oružje koje smije da uđe na teritoriju Crne Gore radi prevencije mogućih posljedica izazvanim nuklearnim i drugim rizičnim naoružanjem i njihovim vojnim otpadom.

Iako smo svjesni da smo minorni na geopolitičkoj karti, treba da se borimo za naše interese i da budemo punopravna članica čiji će se stav poštovati. Potreban je prijateljski dialog u kome bi predstavnici NATO pokazali svoje demokratske kapacitete prema maloj zemlji, a Crna Gora pokazala da zna da poštuje sebe, jer jedino tako možemo očekivati da nas drugi poštuju i uvažavaju.

Ono što ne smijemo zaboraviti, i čime treba svako od nas iz Crne Gore da se ponosi, jeste i podatak da su velike sile davne 1897. godine prvu mirovnu misiju u istoriji, koja se odnosila na razdvajanje grčke i turske vojske na Kritu radi sprečavanja velikih sukoba, povjerile upravo Crnoj Gori. Tada je u ime Crne Gore Knjaz Nikola I Petrović poslao odred od oko 80 vojnika da doprinese u stvaranju mira, što je rezultiralo sticanjem velikog ugleda Crne Gore na međunarodnom planu. Zbog svog hrabrog i pravednog služenja u mirovnoj misiji crnogorska vojska je zadobila veliko povjerenje kako lokalnog stanovništva koje su činili hrišćani i muslimani, tako i stranih delegacija koje je naša vojska čuvala do poslednjeg trenutka, zbog čega je po okončanju mirovne misije bila ispraćena uz velike počasti.

Iz svega navedenog možemo zaključiti, da na snažno polarisanom Balkanu, gdje su gotovo sve zemlje odabrale svoje partnere i saveznike, interes Crne Gore može biti samo jedan, a to je, da prihvati ispruženu ruku koju joj pruža savez najmoćnijih država svijeta, kako zbog naše prošlosti i 1897. godine, tako i zbog naše sigurnije budućnosti.